

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Надя Костова – Икономически университет – Варна, катедра
„Счетоводна отчетност”

I. Обща информация

Настоящата рецензия е написана въз основа на:

- Заповед на Ректора на Икономически университет – Варна РД № 06-986/18.04.2018г. за назначаване на жури по открита процедура за защита на дисертационен труд на докторант Недялка Александрова Александрова;
- Решение на Научното жури от 26.04.2018 г. за определяне на рецензенти.

Автор на дисертационния труд: Недялка Александрова Александрова.

Тема на дисертационния труд: „Проблеми на оценяването на специфични активи в счетоводството на ВиК операторите”, представен с цел придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на висшето образование 3.Социални, стопански и правни науки по професионално направление 3.8. - Икономика, докторска програма – „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ към катедра „Счетоводна отчетност“.

II. Данни за дисертанта

Недялка Александрова Александрова е родена през 1975 г. През 1991 г. завършва математическа гимназия „Д-р Петър Берон“ гр. Варна. През 1996 г. придобива образователно-квалификационна степен „Бакалавър”, а през 1997 г. получава образователно-квалификационна степен „магистър” по специалност „Счетоводство и контрол” в Икономически университет – Варна с отличен успех.

В периода 1996-1997 г. е главен счетоводител в „Норд Стар“ ООД – гр. Варна. В периода 2003-2017г. усъвършенства практическия си опит като съсобственик в „Иконт“ ООД – гр. Варна, където е и консултант по счетоводни и данъчни въпроси и съставител на финансови отчети.

Веднага след завършване на магистърската степен след конкурс е назначена на длъжност „асистент“ в катедра „Счетоводство отчетност“, в

която работи до 2017г. От 2017г. е асистент в катедра „Международни икономически отношения“ в Икономически университет – Варна.

Докторантът има разнообразна преподавателска дейност. Дисциплините по които преподава са: Теория на счетоводството, Счетоводство на предприятието, Финансово-счетоводен анализ, Управленско счетоводство, Технология на обработката на счетоводна информация, Организация и техника на счетоводството, Икономически анализ на външно-търговското предприятие, Европейска икономическа интеграция, Конюктура на международните пазари и ценообразуване, Международни финанси, Международен бизнес, Международна логистика, Международен мениджмънт (на английски), Международна политическа икономика (на английски).

Докторантът има и международна преподавателска практика по програма “Erasmus” и по програма “Erasmus+” в следните университети: Kastamonu University, гр. Кастамону, Турция; University of Economics in Bratislava, гр. Братислава, Словакия, Warsaw School of Economics, гр. Варшава, Полша, Università degli Studi Roma Tre, гр. Рим, Италия.

Недялка Александрова взема участие в разработването на сборници и учебни помагала, общо 11 на брой по дисциплините: „Теория на счетоводството“, „Организация на счетоводството“, „Счетоводство на предприятието“, „Финансово-счетоводен анализ“, „Управленско счетоводство“.

През м. Май 2014 г. Недялка Александрова е зачислена в докторантура на самостоятелна подготовка в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност към катедра „Счетоводна отчетност“ с тема на дисертационния труд „Проблеми при оценяването в счетоводството на предприятията“ за срок от 3 (три) години. През м. Март 2017 г. със Заповед № РД 17-896 от 29.03.2017 г. на Ректора на Икономически Университет Варна е променена темата на дисертационния труд по който работи с наименование „Проблеми на оценяването на специфични активи в счетоводството на ВиК операторите“.

В периода на докторантурата Недялка Александрова е положила отлично четирите изпита от индивидуалния докторантски план.

На основание Протокол № 5/16.06.2017 г., със Заповед на Ректора на ИУ – Варна № РД 17-1749/28.06.2017 г., Недялка Александрова е отчислена с право да се яви на защита на дисертационния си труд. В Протокол № 8/12.04.2018 г. на катедра „Счетоводна отчетност” е отразено решението на катедрения съвет да бъде открита процедура по защита на дисертацията на Недялка Александрова Александрова.

III. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от увод, изложение в три глави, заключение, списък на използваната литература и десет приложения.

В увода докторантът изяснява обекта и предмета, целта, задачите, научно-изследователския инструментариум и формулира пет хипотези, определя и рамките на научното изследване с присъщите му ограничения.

В първа глава са изследвани теоретико-методологическите проблеми на оценките в счетоводството – основните термини, класификационните критерии и самото класифициране на оценките, базата на оценяването на активите и етапите през които преминава процесът на оценяване.

Втора глава представя нормативните изисквания към дейността на ВиК операторите, теоретико-методологичните проблеми на оценяването на ВиК системите и съоръженията и проблемите на оценяването на правата върху активите и пасивите по договори за експлоатация на ВиК системи и съоръжения и оказване на ВиК услуги.

Емпиричната част на разработката е представена в глава трета и представлява извършено практико-приложно изследване на 44 ВиК оператора (от всички 51, редуцирани по обективни причини), подкрепено с таблици и графики, с което са обхванати всички оператори, които са със специфични ВиК активи за периода 2007-2016 г. В тази част е направено изчерпателно статистическо изследване, анализиране и обобщаване, като поотделно е изследвана практиката на ВиК операторите за оценяване на специфичните им активи преди предаването им за управление на Асоциациите по ВиК или общините, и след това практиката за оценяване и представяне на правата по договорите за експлоатация на ВиК системи и съоръжения и оказване на ВиК услуги.

Обобщенията, изводите и заключенията от направените изследвания са изчерпателно представени отделните параграфи и в заключението.

IV. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд и на коректността на автореферата

Общият обем на дисертационния труд е от 273 страници и може да се оцени като адекватен и характерен, както за подобни разработки, така и за обхватността на избраната тематика. Структурата на разработката позволява прилагане на последователен и логически обоснован изследователски подход. Отделните елементи притежават относителна самостоятелност и завършеност с балансираност между обособените три глави.

Прави впечатление четивността, добрият стил, език, задълбочеността и издръжаността на изложението. В общ план може да се каже, че приложеният подход на изследване е целесъобразен, имайки предвид тематиката на разработката. Дисертационният труд е разработен прецизно, като материята е представена достатъчно ясно с необходимата мотивираност и аргументираност.

Авторефератът представя значимите моменти от дисертационния труд и точно отразява неговото съдържание, а стилът му на изложение улеснява четенето и по-лесното възприемане на материята.

V. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Тъй като в изследването са изявени три основни конструкции в т.ч.: за същността на оценките в счетоводството; за оценяването на специфичните активи на ВиК операторите и за практиката на оценяване на специфичните активи и представянето им във финансовите отчети на ВиК операторите, наличие на приносни моменти с научен и/или практико-приложен характер се наблюдава и в трите направления, а именно:

1. Във връзка с изясняване същността на оценките е извършено отграничение на обектите на оценка от обектите на измерване и е изведена обоснована класификация на оценките в счетоводството в контекста на концепциите за оценяване. Открити са етапите на процеса на оценяване и са обобщени основните проблеми, които възникват при всеки от тях от гледна точка на практиката на предприятията.

2. Доказана е необходимостта от обезценяване на ВиК активите във финансовите отчети на ВиК операторите на база установеното равнище на обезценяване на тези активи за периода 2007-2016 г., но същевременно е обоснована и сложността при определянето на възстановима стойност на ВиК активите в резултат на което на практика е констатирана липса на обезценка на тези активи. В тази връзка е обоснован и е развит препоръчителен модел на отчитане на правата по договорите за ВиК като

нематериални дълготрайни активи, оценени по дисконтирана стойност на очакваните парични потоци, свързани със задълженията за инвестиции по тези договори.

3. В резултат на комплексното емпирично изследване е установено качеството на оповестяване на договорите за ВиК активите, като същото е диференцирано отделно за операторите, признали правата по тях като нематериални дълготрайни активи и отделно за тези, които са възприели модел на отчитане без признаване на нематериални дълготрайни актив. В резултат на това е задълбочено изследването на финансовото състояние на Вик операторите на база информацията от финансовите отчети, като е доказано, че моделът на отчитане, при който правата не се признават като нематериални дълготрайни активи дава по-благоприятна картина на финансовото им състояние. На база резултатите е предложено този модел на отчитане да бъде въведен за всички ВиК оператори.

В обобщение на приносните моменти може да се каже, че в разработката се решават проблеми с теоретичен и/или практико-приложен характер и се съдържат резултати, които биха могли да се квалифицират като полезни за развитието на икономическата наука и на практиката на ВиК операторите в България.

VI. Публикации и участия в научни форуми

Докторантът има шест самостоятелни публикации по дисертационния труд – три доклада, представени на научни конференции и три научни статии, публикувани в реферирани научни списания. Те обхващат съществена част от дисертацията и осигуряват необходимата публичност. Публикациите по дисертацията са направени в периода 2003-2017г., което доказва че дисертантът е работил продължително време и задълбочено е изследвал редица проблеми по оценяване на активите на ВиК дружествата.

За цялата си научна дейност Недялка Александрова има публикувани 17 самостоятелни доклада, 10 статии, 11 бр. учебни помагала или общо 38 публикации.

Освен участието си с доклади в три научни конференции, докторантът участва и в научно-изследователски проект НП-50 (Договор НИР-46/07.07.2011) на тема „Изследване на степента на съответствие между информацията във финансовите отчети и икономическите показатели на предприятията в България” с ръководител доц. д-р Светлозар Стефанов.

VII. Критични бележки и препоръки

Участвах в направените обсъждания на дисертационния труд пред катедрата и изразих редица предложения за подобряването му. С

удовлетворение заявявам, че значима част от тях са взети предвид от автора и са намерили място в настоящия вариант на този труд. Независимо от това си позволявам да представя някои критични бележки и препоръки:

1. Считаю, че заглавието би могло да се подобри, тъй като изследването не е правено в счетоводството на ВиК операторите, а на база годишните им финансови отчети;

2. Резонно би било в заключението на труда изрично да се посочи дали всички авторски хипотези са потвърдени или не;

3. Предвид тематиката и обхвата на дисертационния труд е било целесъобразно да се направят проучвания в текущата отчетност на някои ВиК оператори и на база това да се изведе връзката на отчитането на специфичните ВиК активи с представянето и оповестяването им във финансовите отчети на ВиК операторите.

Разбира се направените критични бележки не умаловажават достоинства на дисертационния труд и могат да служат като поводи и да бъдат взети под внимание в бъдещите изследвания на автора.

VIII. Въпроси към дисертанта

Позволявам си да задам един въпрос към дисертанта: считали, че очакваните промени в нормативна уредба ще повлияят върху оценките на специфичните ВиК активи и ако отговорът е „да“, в какво ще се изразява това влияние.

IX. Заключение

От съдържанието на дисертационния труд и на база горепосоченото проличава, че са изпълнени поставените цел и задачи и е даден отговор на формираните в увода авторски хипотези. В резултат на направените оценки на научните достоинства на дисертационния труд „Проблеми на оценяването на специфични активи в счетоводството на ВиК операторите“ може да се твърди, че в него се решават проблеми и се съдържат резултати, представляващи научно-приложни приноси. В заключение, изразявам категорично становище, че Научното жури убедено може да присъди образователната и научна степен “доктор” на Недялка Александрова Александрова.

11.05.2018г.

Изготвил:

гр. Варна

/проф. д-р Недялка Костова/

Рецензия

за дисертационен труд на тема „**Проблеми на оценяването на специфични активи в счетоводството на ВиК операторите**“, разработен и представен за защита от докторант Недялка Александрова Александрова с цел за присъждане на образователна и научна степен „**доктор**“ по професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Счетоводство, контрол и анализ на стопанската дейност“.

Научен консултант: доц. д-р Анита Атанасова Йотова

Рецензент: проф. д-р ик. н. Васил Богомилов Меразчиев – бивш преподавател по счетоводство към катедра „Счетоводна отчетност“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов (в момента пенсионер), с научна степен „**доктор на икономическите науки**“ (Диплома №31602 от 23.07. 2007 год., протокол №9 от 08.05.2007 год. на Научна комисия №16 при ВАК) и научно звание „**професор**“ (Свидетелство №25037 от 16.06.2008 год., протокол №6 от 15.04.2008 год. на Научна комисия №16 при ВАК).

В качеството на член на научно жури (Заповед № РД-06-986 от 18.04.2018 год. на Ректора на ИУ – Варна) и рецензент, определен с приложено решение на научното жури от 26.04.2018 год. представям тази рецензия, изготвена в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България от 2010 год., Правилника на МС за неговото приложение и Правилата за условията и реда за придобиване на научна степен и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

1. Данни за докторанта

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен от докторант Недялка Александрова Александрова, която е магистър по специалност „Счетоводство и контрол“ от 1997 год.

След дипломирането си е работила като асистент в катедра „Счетоводна отчетност“ (1997 – 2017 год.) и асистент в катедра „Международни икономически отношения“ (2017 – 2018 год.). Освен като преподавател, Александрова е работила и в „Норд стар“ ООД, гр. Варна (1996 – 1997 год.) като главен счетоводител и „Иконт“ ООД, гр. Варна, като консултант по счетоводни и данъчни въпроси. Досегашната трудова реализация на докторантката е показателна за придобит богат опит в областта преди всичко на счетоводството, което има своето положително влияние и върху представената за обсъждане дисертация.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на тема „Проблеми на оценяването на специфични активи в счетоводството на ВиК операторите“ е в обем от 273 страници, които включват увод, три глави, заключение, списък на използваните литературни източници и приложения. Основната част от дисертацията е изложението, което е в обем от 184 страници.

Рецензираният дисертационен труд съдържа научно-приложни резултати, които показват, че докторантката притежава задълбочени теоретични знания по специалността и способности за самостоятелни научни изследвания. Този извод е в съответствие с член 6 (3) от ЗРАСРБ и член 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Структурата на дисертацията е в пълно съответствие с традиционното композиране на разработки в областта на

икономическите изследвания. Първа глава е посветена на теоретико-методологични разсъждения по въпроси за оценките в счетоводството на ВиК операторите и тяхната нормативна регламентация, а разработката в трета глава е ориентирана към чисто практическа проблематика. Тази структура на дисертационния труд отговаря на изискванията на чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилника за условията и реда за придобиване на научна степен и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

В представените материали за защитата е включен и автореферат на дисертационния труд, в който коректно са представени основните постановки, разработени и аргументирани в дисертацията. От автореферата може да се придобие пълна представа за цялото съдържание на дисертационния труд. Неговият обем е 43 страници, които наред със съкратеното представяне на дисертационното съдържание, включват и Справка за приносите в дисертационния труд и Публикациите по дисертационния труд.

4. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Най-съществената характеристика за всеки дисертационен труд са съдържащите се в него научни и научно-приложни резултати, които са приноси за науката и практиката. За рецензираната дисертация може да се каже, че в нея се съдържат преди всичко научно-приложни резултати, които са с характер на приноси както за счетоводната теория, така и за практическата реализация на счетоводния процес в предприятията.

Изхождайки от обстоятелството, че с рецензирания дисертационен труд се кандидатства за получаване на образователна и научна степен „доктор“ в областта на икономиката, то неговите

приноси трябва да се оценяват преди всичко от гледна точка на обогатяване на съществуващите теоретически постановки и тяхната практическа реализация.

В приложената Справка за приносите в дисертационния труд са формулирани пет научни приноса в тези две направления, което ми дава основание да направя извода, че докторантката много правилно е осъществила своето изследване по темата. Оценявам положително така формулираните приноси, при което е проявено и голямо чувство на скромност, за което заслуга навярно има и научният консултант.

5. Публикации и участие в научни форуми

Съгласно чл. 35, ал. 4 на Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна „основните резултати от направеното изследване по темата на дисертационния труд да бъдат публикувани в поне една самостоятелна статия и в поне два доклада като поне една от научните публикации е включена в индексирани, реферирани и оценявани списания“. В списъка на публикациите са посочени три статии, които са публикувани в сп. „Известия на ИУ – Варна“ (2 бр.) и сп. „Икономика и компютърни науки“ (1 бр.) и три доклада от научни конференции, проведени през 2017 год. в Икономически университет – Варна. Обемът на статиите е 41 страници, а на научните доклади – 25 страници. Общият обем на публикуваните части от дисертацията е 66 страници, което е малко повече от една трета от изложението на дисертацията (184 страници). Всичко това е показателно за това, че докторантката с тези публикации е направила публично достойно съществена част от своите идеи, разработени в дисертационния труд.

Целият дисертационен труд не е публикуван като монография.

6. Критични бележки и препоръки

Всеки дисертационен труд е първо по-голямо научно изследване на младите научни работници. По различни обективни и субективни причини тези разработки съдържат и някои слабости, които в повечето случаи не са определящи за крайната оценка на разработения и представен за защита дисертационен труд. Като такива могат да се посочат: недостатъчна аргументация на някои от предложените тези, неясна и добра формулировка на определения за понятия и термини, излишни обяснения за познати неща, пропуски в стила на изложението и други. Някои от изброените слабости се съдържат и в рецензирания дисертационен труд. Те обаче не са основание за промяна на положителното ми отношение към него. На база на тях могат само да се формулират някои препоръки за бъдещата научно-изследователска дейност на авторката на тази дисертация.

А. Необходима е по-ясна и разбираема формулировка на констатираните проблеми при изследването.

Б. Съмнението е началото на всяко научно изследване. Категоричните изводи не са показател за добра и задълбочена научна работа.

В. Използваният нетрадиционен начин за цитиране на ползваните литературни източници не убеждава читателя в голямата степен на информираност на автора на дисертацията.

Г. Приложеният Списък на всички публикации на докторантката не са основание за оценяване на качествата на кандидата за образователна и научна степен „доктор“.

7. Заключение

Изложеното в настоящата рецензия и преди всичко посочените положителни страни на рецензираният дисертационен труд на тема

„Проблеми на оценяването на специфични активи в счетоводството на ВиК операторите“ е напълно достатъчно основание да формирам категоричното си положително отношение към него. Определено смятам, че този труд отговаря изцяло на изискванията на чл. 6 (3) от Закона за развитие на академичния състав в Република България от 2010 год. Авторката на дисертацията е магистър по счетоводство (чл. 6 (1) от същия закон), Това ми дава основание с убеденост да предложа на останалите членове на научното жури да гласуват за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на Недялка Александрова Александрова.

гр. Свищов

15.05.2018 год.

Рецензент

/проф. д-р ик. н. Васил Меразчиев/